
מבוכה באוטופיה

קהילה רפורמי מג'ורג'יה ופרופסור למדעי היהדות, שספרו יהדות אמריקנית עכשווית: תמורה והתחדשות ראה אור בשנת 2009. אלא שעל השאלה שהוצגה בפני מרואייני הוועדה – השאלה הגדולה, המכרעת, שבה מתחבטים מאות חוקרים וכותבי מאמרים, אלפי עסקנים ורבנים ומאות אלפי יהודים אמריקנים – קפלן אינו משיב. הוא אינו יכול להשיב עליה. "אופטימיסטים מקווים שהקהילה היהודית תוכל למצוא דרכים לעורר עניין באלה שעדיין אינם מרגישים מחויבים כלפיה. אולי הם יכולים", הוא כותב בספרו. וכמובן, ייתכן גם שלא, כפי שמתריעים מחקרים רבים המזהים ניכור הולך וגדל של יהודים אמריקנים צעירים כלפי דתם, וגם כלפי הלאום היהודי – אם הם בכלל מסכימים שקיים לאום כזה. קפלן מציג כמה מן המחקרים הללו, וגם מחקרים אחרים המצביעים דווקא על עניין גובר בזהות היהודית בקרב אותו חתך אוכלוסייה. כך או כך, הספר אינו מציג מסקנה חותכת, ואולי טוב שכך. אם היה מצליח להציג מסקנה כזו בצורה משכנעת היה מקפח את מטה לחמם של אינספור "מומחים" הדשים בנושא מעל כל במה אפשרית.

בדומה לכל מי שעסק בנבכי הזהות היהודית-אמריקנית בדורות האחרונים, קפלן מקדיש חלק ניכר מן הדיון בספר לבעיית ההתבוללות. ממדי הבעיה נהירים לכולם, אף שספק אם יש בכך משום נחמה. רק לפני שלושה עשורים, בשנות השמונים

Contemporary American Judaism:
Transformation and Renewal
by Dana Evan Kaplan
Columbia University Press, 2009
446 עמודים

ביקורת: שמואל רוזנר

בשנת 2003 מינתה 'הקרן לתרבות יהודית' ועדה מיוחדת לבחינת "עתיד התרבות היהודית באמריקה". הוועדה ראינה שלושים ושניים מחזאים, סופרים, אינטלקטואלים, עיתונאים, מוזיקאים, מנהיגים דתיים ומומחים. והתוצאה? "בנוגע לשאלה האם חווה הקהילה היהודית-אמריקנית רנסנס תרבותי או דעיכה, שררה תמימות דעים מפתיעה בין הנשאלים. כולם מצאו הוכחות... לשניהם", כתב ריצ'רד סיגל, מי שעמד במשך שש-עשרה שנה בראש הקרן, במאמר שפורסם בעלון של 'שירות החינוך היהודי של צפון אמריקה' ושסיכם את דיוני הוועדה. "לצערנו", הודה, "הדיבור על 'רנסנס' מעיד כי הקהילה שלנו נתונה למתקפה, וכי תפקידנו שלנו הוא לצאת למתקפת נגד נואשת כדי להחיות את מוסדותינו הנתונים במצור ולהילחם ב"דעיכה".

המתקפה שמפניה מזהיר סיגל מעסיקה גם את דאנה איוון קפלן, רב

ואת מומחיה היא איזו זהות יאמצו צאצאי הנישואין החופשיים הללו. מי שרוצה להטותם לצד היהדות, צריך להציע להם מוצר אטרקטיבי דיו. והחיפוש אחר המוצר הזה – היהדות הארוזה מחדש והמותאמת למאה העשרים ואחת – הוא בעצם נושא ספרו של קפלן.

היהודים באמריקה "מנסים ליישב בין אינדיבידואליזם למחויבות", כתב קפלן בהקדמה. "הם חוקרים קרקע בתולה ואין להם מושג לאן היא תוביל אותם". הם חוקרים את הקרקע הזו בדרכים שונות, וקפלן מנסה לסקור את כולן. ספרו מתחקה אחר היהודים הנמשכים לבודהיזם ואחר אלה המעדיפים להעמיק בתורה ובעברית; אחר היהודים הנמשכים לרוחניות ואחר אלה המקדישים את מרצם לתיקון עולם; אחר היהודים מהדור הישן, מן ה"ממסד" ההולך ומתכווץ, ואחר הצעירים שמאסו ביהדות המאורגנת-מאובנת ומעדיפים לפעול במסגרות קטנות, זריזות ומאתגרות יותר, הן חברתית והן אינטלקטואלית. הוא מתאר את ניסיונות ההסתגלות הנואשים של התנועות הגדולות למציאות המתעתעת: את התגמשותה המופלגת של התנועה הרפורמית (שאליה הוא משתייך), את הקרטוע הנמשך של הזרם הקונסרבטיבי ואת פריחתן של הקהילות האורתודוקסיות. השאלה עד כמה אפשר להחשיב את היהדות האורתודוקסית ל"ענף המנצח" של יהדות אמריקה עומדת במוקדו של ויכוח נוקב ומרתק, שקפלן איננו עוסק בו בהרחבה. עם זאת, ספרו מעניק תימוכין לטענה שבמאבק על נשמתה של הקהילה ידה של החסידות – במובנה הרחב ביותר – בינתיים על העליונה; באופן מפתיע, אולי, היא מספקת סדרה של "מוצרים" נוצצים לציבור המשתוקק ליצוק רוחניות לזהותו

של המאה הקודמת, הקהילה היהודית-אמריקנית עוד העדיפה, ככלל, להסיט את עיניה מתופעת נישואי התערובת. רק בשנות התשעים פינתה ההתעלמות את מקומה לפאניקה ולמאמץ נואש – שלא עלה יפה – להחזיר את הילדים הסוררים הביתה. ברם, דומה שבשנים האחרונות נתקפו גם המעוזים האחרונים של "המלחמה בהתבוללות" בתחושת רפיון, בהרגשה שהקרב אבוד. "לא זו בלבד שהתרבות האמריקנית מקבלת את הנישואין המעורבים, היא אף מעודדת אותם", אמרה לי פרופסור סילביה ברק-פישמן, שכתבה ספרים ומאמרים רבים על אודות הסוגיה. תגובתם הנלהבת של רבים מיחודי ארצות-הברית לנישואיה של צ'לסי קלינטון הנוצרייה עם בחיר לבה היהודי, מרק מזבינסקי, מעניקה משנה תוקף לאבחנה זו.

ואמנם, מחקר שערך המכון האמריקני 'פיו' ב-2009 מראה כי ניעות דתית היא חלק בלתי נפרד מן החיים בארצות-הברית. "בסך הכל, קרוב למחצית מן המבוגרים האמריקנים שינו את השתייכותם הדתית לפחות פעם אחת במהלך חייהם", הוא קובע. מי שמבקר את התופעה חותר נגד הזרם. יהודים אמריקנים צעירים רבים – ללא ספק אחת מקבוצות האוכלוסייה הליברליות ביותר, על פי כל קנה מידה – ודאי מסכימים עם התובנה שהציע בהקשר זה נח פלדמן, מרצה למשפטים באוניברסיטת הרווארד, שהוא גם פרובוקטור המוכר היטב בקרב יהדות אמריקה בזכות כתיבתו בניו יורק טיימס. הסתגרות שבטית, אמר, היא מעשה "לא-אמריקני".

הצעירים היהודים יינשאו למי שלבם חפץ בו. זוהי עובדה מוגמרת. בשלב זה, השאלה המטרידה את הקהילה היהודית

המקלישה – החל בשליחים הנמרצים של תנועת חב"ד, המציעים אורתודוקסיה מסבירת פנים, וכלה בניאור-חסידיים, ההולכים בדרכי הרב זלמן שכטר שלומי ובשורת "ההתחדשות היהודית" שלו.

האם יש בתופעות הללו משום סימן לשגשוג או לדעיכה? במאמר שכתב לפני עשור ומחצה על "הטרנספורמציה שעיצבה את יהדות אמריקה במאה העשרים" הצביע ההיסטוריון יונתן סרנה על ארבעה לקחים עיקריים שאפשר להפיק מתקופות קודמות שבהן ידעה הקהילה משברים או פריחה. ראשית, טען, המשכינותה של הקהילה היהודית תלויה לעתים דווקא ביכולת להתנתק מן המסורת ולחדש. שנית, אין מפתח אחד שבכוחו לספק פתרון לכל האתגרים שעמם מתמודדת הקהילה; עליה לפעול אפוא בכמה מישורים במקביל. שלישית, ברוב המקרים, הרעיונות היצירתיים והמועילים ביותר אינם נובעים מהמוסדות ומהמנהיגים ש"למעלה", אלא מה"שטח". ורביעית, הקהילה היהודית בארצות-הברית מתחזקת דווקא כאשר היא ניצבת בצומתי הכרעה ומתמודדת עם קשיים.

לאור אבחנות אלה, אפשר אולי לשאוב מידה של אופטימיות מתיאוריו של קפלן. מי שמחפש ראיות לתהליך של התנתקות מן המסורת ושל התחדשות, למשל, ימצא אותן בשפע בפרק המתאר את מהפכת פתיחת השערים של יהדות אמריקה בפני נשים, הומוסקסואלים ויהודים שנישאו ללא יהודים. תת-פרק אחד עוסק במחלוקת המוכרת שנתגלעה בתוך התנועה הקונסרבטיבית בטרם קיבלה את ההחלטה המהפכנית המאפשרת למכוני הלימוד שלה להסמיך רבנים בעלי נטייה הומוסקסואלית מוצהרת. תת-פרק אחר עוסק בפולמוס הטרי יותר סביב מינון

של נשים לתפקידי רבנות בקהילות אורתודוקסיות מודרניות (ספרו של קפלן יצא מוקדם מכדי לסקור גם את ההתפתחות האחרונה, נכון לעכשיו, בסאגה הזו: שינוי תוארה של שרה הורביץ מבית הכנסת של הרב אבי וייס בריברדייל מ"מהר"ת" – מנהיגה הלכתית רוחנית תורנית – ל"רבה"). קפלן אינו מסיק מסקנות מרחיקות לכת מניתוח התהליכים הללו ומסתפק בדרך כלל בתיאור האירועים תחת קורת גג של פרק משותף. ואולם, הכותרת שבה הוא בוחר מלמדת על עמדתו בסוגיה: "אינקלוסיביות כערך חברתי" – ובמילים אחרות, אימוץ וקבלה של קבוצות מודרות ודחויות כביטוי לגישה החדשה של יהדות ארצות-הברית. הגישה הזו, חשוב להדגיש, מחלחלת מן הזרמים הליברליים של המרכז היהודי-אמריקני גם אל ענפיו המסורתיים יותר.

מספרו של קפלן עולה כי יהדות ארצות-הברית מנסה גם את דפוס התגובה האחרים שעליהם המליץ סרנה: מהלכים מקבילים בכמה מישורים והנעת יזמות "מלמטה". הפרקים המעניינים ביותר בספר עוסקים בניסיונות להפיח רוח חדשה בפעילותם של בתי הכנסת, הסובלים מירידה מתמשכת במספר החברים הטורחים לפקוד את שעריהם. קפלן מכנה את המאמץ הזה "הרקוליאני" – לא פחות. זהו אחד מאותם המקרים שבהם קריאת הכיוון באה, לעתים קרובות, מה"שטח", כלומר מן המתפללים, מן הרבנים המקומיים ומן המנהיגים הקהילתיים. "ראשי התנועות הדתיות השונות נמנעו באופן היסטורי מביקורת עצמית מופרזת מחשש שבכך ייפגעו יחסיהם עם המנהיגות ועם אנשי המקצוע המקומיים", כותב קפלן. "ההימנעות הזו הייתה אולי מהלך חיובי בעבר, אבל

הפכה למכשול המונע את השינוי ההכרחי של המוסדות. מנהיגי בתי כנסת הבינו שעליהם להסתגל למציאות החדשה – ושעליהם לעשות זאת בדחיפות”.

והם אכן עושים זאת, במגוון מקומות ודרכים. שינוי מתחיל לפעמים “מלמעלה”, כמו כתיבה מחדש של נוסחי התפילה (הדוגמה המעניינת ביותר היא זו של סידור התפילה הרפורמי החדש, “משכן תפילה”), ולעתים “מלמטה” – כפי שאפשר ללמוד מן המקרה של ‘קהילת הדר’ התוססת בניו יורק, המשמשת כיום מקור השראה לפעולה בכל רחבי ארצות-הברית. ב’הדר’ נמצאה חבורה שניסתה, ואף הצליחה, “לשלב את המסורת, את המחויבות ואת הרחוניות של קהילה אורתודוקסית עם רוח שוויונית בנוסח מחנה ‘רמה’ של התנועה הקונסרבטיבית”, כהגדרת השבועון *The Forward*. במאמר שפורסם במגזין *Zeek* ב-2007 ועסק בפריחת תנועת המניינים העצמאיים הסביר איתן טאקר, ממייסדי ‘הדר’, כי “אף שעדיין רק שיעור זעיר מן האוכלוסייה היהודית הכללית מעורב במניינים, אי-אפשר להכחיש שלקהילות המתפתחות הללו כבר נודעה השפעה על הדרך שבה יהודים – ובייחוד יהודים צעירים – חושבים על חיי הקהילה היהודית ועל המחויבות אליה”. מחקר שפרסמו סטיבן כהן, שון לנדרס, אלי קאונפר (גם הוא ממייסדי ‘הדר’) ומישל שיין באותה שנה מצא כי המכנה המשותף לרוב הקהילות העצמאיות החדשות הוא “מסורתיות יהודית ופרוגרסיביות חברתית”. מכל מקום, ברי שחברי הקהילות הללו מתייחסים ליהדותם ברצינות רבה: אף שרבים מהם צעירים ורווקים, הם פוקדים את בית הכנסת שלהם בתכיפות גבוהה בהרבה מזו של היהודי האמריקני הממוצע.

אבחנתו הרביעית של סרנה – שהקהילה היהודית מתחזקת דווקא כאשר היא ניצבת בצומתי הכרעה – מתיישבת יפה עם התופעה הזו. הקהילה חווה משבר – של מוסדות, של מנהיגות, של התמוססות ואורחות החיים המסורתיים עקב הפיתוי להיטמע בחברה הכללית – אך גם מפיקה מתוכה פתרונות יצירתיים, החל בשיפור מעמדם של הנשים, המשך בהעצמה רוחנית וכלה ביצירת מבני קהילה חדשים המותאמים לדור הצעיר, דור העתיד. ככלות הכל, כפי שיודע כל מפרסם ופרסומאי, מוצר מעודכן צריך להתאים עצמו לקהל יעד בעל כוח קנייה גדול כדי להבטיח שנות צריכה ארוכות.

מובן שאי-אפשר להעריך את עוצמתה או את חולשתה של זהות יהודית רק על סמך תדירות הביקורים בבית הכנסת. אינדיקציה נוספת, חשובה לא פחות, היא תחושת הזיקה אל העם היהודי בכללו. המחקר על המניינים העצמאיים, שהזכרנו לעיל, מצא כי “המשתתפים בקהילות החדשות מדווחים על רמה גבוהה של קשר עם יהודים ועם העם היהודי”. ממצא זה חושף פער ניכר בין חברי הקהילות הללו – אחוז זעיר אך מחויב מאוד של יהדות אמריקה – ובין חתך גדול של האוכלוסייה היהודית הצעירה בארצות-הברית, המפגין ריחוק ואדישות גוברים והולכים כלפי שורשיו הדתיים והלאומיים. במאמר מעורר הדים שפרסמו סטיבן כהן וג'ק ורטהיימר ב-*Commentary* ב-2006, ושכותרתו “מה קרה לעם היהודי”, קבעו השניים כי הדור הצעיר הנוכחי של יהדות אמריקה אינו נוטה להאמין בקיומן של מטרות משותפות לו וליהודים אחרים מכל רחבי העולם. בהקשר זה אי-אפשר שלא להזכיר

חשיבות לשאלה מדוע נחלקו ביניהם יהודי ארצות-הברית בעניין ההכרה בשואה הארמנית, לדוגמה, או לעימות ההולך ומחריף בין השדולה הפרו-ישראלית הגדולה איפא"ק ובין המתחרה הצעירה והליברלית ג'יי-סטריט.

ייתכן שהסיבה העיקרית ללקונה הזו היא מבנית – בכל זאת, הספר הלוא עוסק בנושא רחב יריעה – אולם נראה שהיא משקפת גם תפיסה ערכית המעדיפה להפריד את הסוגיות ה"דתיות" מן הבעיות האחרות שעמן מתמודדת יהדות ארצות-הברית. דא עקא שבכך מתחמק קפלן מהתמודדות עם הטענה שהזהות היהודית-אמריקנית באה לידי ביטוי לא רק במחויבות דתית, בתחייה רוחנית ובפריחה תרבותית – ורבים ממנהיגיה ומפעיליה המרכזיים מאמינים כי היא אכן נמצאת בפתחה או בעיצומה של פריחה כזו – אלא גם ביכולת לשמר קהילה עצומה זו כמרכיב אחד מני רבים בפסיפס של "העולם היהודי", שהוא עולם של דת ושל תרבות, אך גם של לאום ושל מחויבות פוליטית.

ל אורך מרבית הספר מסתפק קפלן בתיאור המצב הקיים ואינו מסתכן בתחזיות. הוא מציג תהליכים, מנתח במבט לאחור מהלכים שבוצעו ומפרט את האתגרים שעוד נותרו, אך אינו מעז להעריך את סיכויי ההצלחה של הפתרונות היצירתיים שמנפקת יהדות אמריקה לנוכח המכשולים הנערמים על דרכה. ובכל זאת, אף שקפלן עצמו אינו עושה זאת במפורש, התמונה שהוא מצייר מאפשרת לקורא לגבש דעה בעניין, ולו על בסיס מידע חלקי.

המסקנה הברורה ביותר העולה מן הספר היא שהיהדות האמריקנית עוברת טרנספורמציה עמוקה מדת קוהרנטית

את הסערה שחולל העיתונאי האמריקני פיטר ביינרט כאשר פרסם מאמר ב-*New York Review of Books*, שבו דן בתהום הפעורה כיום בין הצעירים הליברלים של יהדות אמריקה ובין מדינת ישראל, שאותה הוא מציג כמדרגה של דתיות חשוכה ולאומנות ברוטלית.

משום מה גם קפלן, שאין לחשוד בו בהעדר עניין אמיתי בישראל או בשאר יהדות העולם (הוא למד לתואר דוקטור באוניברסיטת תל אביב), עסוק הרבה פחות ב"עמיות" היהודית והרבה יותר בדת היהודית. הוא משקיע מאמצים ניכרים בבחינת כל אחת מן הסוגיות, הקטנות והגדולות, הקשורות ל"חיים יהודיים" – מספר עמודים בספר מוקדשים, למשל, לחקר מקורותיו של המנהג הזניח למדי של הנחת תפוז על צלחת סדר פסח – אבל על יחסם של יהודי אמריקה לבני עמם בארצות אחרות יש לו מעט מאוד לומר. תת-הפרק על "חשיבותה של ישראל לזהות היהודית האמריקנית", לדוגמה, נפרש על פני ארבעה עמודים בלבד – מעט שאינו מחזיק את המרובה.

למרבה הצער, התמקדותו של קפלן בנושאים בעלי אופי דתי מותירה חסר משמעותי מאוד בכל הנוגע לדיון ביהדות כמאפיין של לאום. עקב כך, הספר מצייר תמונה חלקית בלבד של היהדות האמריקנית. זוהי אינה הקהילה שאנו מכירים, העוסקת בפעילות פוליטית ענפה ותוססת, המפעילה לובי פוליטי נמרץ ורב-השפעה, המגלה מעורבות עמוקה במדיניות הפנים והחוץ – וכן, גם דאגה לשלומה ולרווחתה של מדינת ישראל. קפלן מעניק רק תשומת לב מועטה, אם בכלל, לסוגיות שהעסיקו והסעירו את המוסדות ואת הארגונים היהודיים הגדולים. נדמה שהוא אינו מייחס די

מתי לאכול מן המנה שהרכיב, באיזה קצב, עם אילו תבלינים, וגם כמה יותיר ממנה – כמה יאחסן במקפיא וכמה יזרוק. בחברת השפע האמריקנית, ה"יהדות" נדרשת להסתגל לרצונותיו ולדרישותיו של קהל צרכניה הפוטנציאליים. היא אינה נתפסת עוד כמועדון אקסקלוסיבי, התובע מחבריו לעמוד בקריטריונים מחמירים או לצייט לסמכות כלשהי; אדרבה, רבים מצפים ממנה שתנהג כספק שירותים המחזר אחר לקוחותיו, מפתה אותם להצטרף ומתייחס אליהם בעדינות ובחביבות כדי שחלילה לא יעזבו.

דווקא על רקע זה, מפליא שקפלן אינו מקדיש די תשומת לב להשפעה העצומה של אנשי ממון ושל קרנות תמיכה על דמותה של היהדות האמריקנית בת זמננו. היהדות הזו כבר אינה שייכת לרבנים או לאנשי רוח בולטים המורים לציבור את הדרך, וגם לא לארגונים המתעלים את פעילותו של הפרט היהודי לטובת ה"כלל"; היא שייכת לבעלי המאה, המעצבים אותה על פי טעמים והעדפותיהם. אף שהישרדותה של הזהות היהודית מותנית במידת-מה בתרומות הללו, הן גם מעניקות לה לעתים צביון גחמני משהו: המיליונר האחד מעוניין בתיקון עולם באפריקה, והאחר רוצה להשקיע דווקא בסלונים ספרותיים לצעירים ולצעירות יהודים; יש מי שהקרן המשפחתית שלו מתמקדת בסיוע לערביי ישראל, ויש מי שמקדיש את עיקר מרצו לשמירת ירושלים השלמה והמאוחדת תחת ריבונות ישראל.

אף שסוג כזה של דמוקרטיזציה כאוטית של העולם היהודי אינו חסר-חן, הוא גם מוביל, בחשבון אחרון, לזניחת המטרות המשותפות, ה"גדולות", לטובת התחביבים ה"קטנים". ככל שהקרנות

שיש בה גם מרכיב חזק של לאומיות או של "עמיות" לדת של "קייטרינג רוחני", המותאם לצרכים השונים של כל קהילה ספציפית ואפילו לדרישותיו של כל אינדיבידואל. במסגרת התהליך הזה, המכנה המשותף לכל היהודים הולך ומצטמצם למינימום שאינו ברור דיו (לא מאמינים בישו; מגדירים עצמם כיהודים). מחקרים וניירות עמדה שנכתבו בשנים האחרונות על אודות תפיסת עולמם של צעירים יהודים באמריקה נתנו לסוג זה של זהות את התואר "חֶבֶר וְשֶׁחֶק" (plug and play). חלק מן המשקיפים רואים במצב הקיים נתון שעמו צריכים המוסדות והארגונים היהודיים להתמודד כמיטב יכולתם. אחרים, דוגמת הסופר הישראלי א"ב יהושע, מבכים אותו ומטיחים ביקורת חריפה ביהדות ארצות-הברית על שהניחה לדברים להידרדר עד כדי כך (יהושע, שההצהרות שהשמיע בפאנל של 'הוועד היהודי-אמריקני' בשנת 2006 עוררו מורת רוח בקרב הקהל, הבהיר מאוחר יותר שלא התכוון לטעון כי יהדותם של האמריקנים אינה אלא "משחק").

היהדות שמתאר קפלן היא בהחלט יהדות של חֶבֶר וְשֶׁחֶק – כל אחד על פי צרכיו (הרוחניים, החברתיים), נטיותיו (הדתיות, המיניות) ויכולותיו (אם כי קפלן אינו עוסק במפורט בעול הכלכלי הגדול הכרוך בהשתייכות לעולם היהודי-אמריקני); כל אחד בהתאם לשעות שהוא מוכן לפנות ולהשקיע ב"יהדותו", לעתים קרובות כפרודה נפרדת מן הזמן שהוא מקדיש לזהויות אחרות – האמריקנית, הפוליטית, המשפחתית, המינית, המקצועית. השולחן היהודי עמוס במנות מגוונות שמהן בוחר האינדיבידואל את הרכב התפריט החביב עליו, לפעמים מאותה מסעדה ולעתים ממסעדה אחרת, סמוכה לה. הוא בוחר

ולעתים הנמוך ביותר. לפי תיאורו של קפלן, הנהגת יהדות אמריקה כבר אינה מובילה את הציבור אלא מובלת בידו ונסחפת אחר גחמותיו. ייתכן שאין לה ברירה אחרת; אפשר שבנסיבות המיוחדות של אמריקה – חופש דת, שגשוג כלכלי, עולם פיתויים שקשה לעמוד מולו, נצרות דומיננטית – זוהי הדרך היחידה. אולי. אבל קפלן אינו מציג טיעונים העשויים לשכנע את הקורא שזה אכן המצב, וגם לא את טיעוניהם של אלה הסבורים שהמגמות המסתמנות הן תופעות שוחקות והרסניות. בסיכמו של דבר, ספרו משיב בפירוט על השאלה כיצד נראית יהדות אמריקה, אך אפשר ללמוד ממנו רק מעט על השאלה כיצד עליה להיראות.

שמואל רוזנר כותב ב"דוולום פוסט ובמעריב". הוא עורך ספרי העיון בהוצאת כנרת, זמורה-ביתן, דביר, ועמית במכון למדיניות העם היהודי.

המשפחתיות הולכות ותופסות את מקומן של הפרוצציות כגורם המוביל והמניע ביהדות האמריקנית, כך מתקשה הקהילה להפנות משאבים למיזמים לאומיים שאינם אטרקטיביים דיים בעיני תורמים חסרי סבלנות. תחת זאת, היא מפצלת את פעילותה בין עשרות ומאות פרויקטים-זוטא שאפשר להסתדר עמם ובמקרים רבים אפשר גם בלעדיהם. להרגלי החשיבה העסקיים של הפילנתרופים יש, ללא ספק, היבטים חיוביים – ההתעקשות על תוצאות מוכחות היא דוגמה אחת – אבל הם עלולים גם לשוות ליהדות שהם מממנים חזות נוצצת ואפנתית מדי ולרוקן אותה מתכנים אינטלקטואליים ומוסריים תובעניים.

כמו לכל מאמץ שיווקי מן הסוג הזה, גם לניסיונות השימור, הגיוס וההתחדשות היהודיים יש צדדים מרעננים של תנופה ומקוריות, לצד צדדים מרשימים פחות של התנחמדות-יתר, של אבדן הכרת ערך העצמי, של ירידה למכנה המשותף הרחב